

dr hab. Marcelina Zuber
Instytut Socjologii
Uniwersytet Wrocławski
Koszarowa 3/20
51-149 Wrocław

Recenzja rozprawy habilitacyjnej „Metoda natychmiastowej samoadministrowanej ciągłej rejestracji odczuć. Charakterystyka. Aspekty metodologiczne. Rezultaty” oraz osiągnięć naukowo – badawczych doktora Łukasza Kubisz-Muły w postępowaniu o nadanie stopnia doktora habilitowanego

Ogólna charakterystyka drogi zawodowej Habilitanta

Doktor Łukasz Kubisz-Muła ukończył studia magisterskie w Instytucie Socjologii Uniwersytetu Jagiellońskiego, gdzie uzyskał w roku 1999 tytuł magistra socjologii. Stopień doktora nauk humanistycznych w zakresie socjologii, nadany decyzją Rady Wydziału Filozoficznego Uniwersytetu Jagiellońskiego w roku 2006 uzyskał na podstawie rozprawy doktorskiej *Społeczne i psychospołeczne uwarunkowania partycypacji politycznej młodzieży w województwie śląskim*.

Od roku 2003 dr Łukasz Kubisz-Muła pracuje w Akademii Techniczno-Humanistycznej w Bielsku-Białej; w latach 2003-2007 był tam zatrudniony na stanowisku asystenta, a od roku 2007 na stanowisku adiunkta. Zainteresowania badawcze Habilitanta mieszczą się w obszarze metodologii badań społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem problemów badania sfery publicznej. Dr Kubisz –Muła zajmuje się również analizą zachowań uczestników polityki, w tym szczególnie zachowaniami wyborczymi w wyborach samorządowych, funkcjonowaniem partii politycznych i komunikacją polityczną.

Ocena książki „Metoda natychmiastowej samoadministrowanej ciągłej rejestracji odczuć. Charakterystyka. Aspekty metodologiczne. Rezultaty”, wskazanej jako osiągnięcie naukowe.

Książka *Metoda natychmiastowej samoadministrowanej ciągłej rejestracji odczuć. Charakterystyka. Aspekty metodologiczne. Rezultaty*, Wydawnictwo Naukowe Akademii Techniczno-Humanistycznej w Bielsku Białej, Bielsko-Biała 2018 , ss.337, recenzowana przez Profesora Jana Poleszczuka i Profesora Mariana Niezgodę jest monografią naukową poświęconą charakterystyce wspomnianej w tytule metody badawczej, omówieniu problemów metodologicznych związanych z jej stosowaniem oraz prezentacji możliwości jej praktycznego stosowania w analizie mechanizmu oddziaływania komunikatów politycznych. Książka ma bardzo klarowną strukturę: Rozdział I poświęcony jest

prezentacji omawianej metody, nazywanej w skrócie NSaCRO, Rozdział II omawia metodologiczne kwestie związane z jej stosowaniem, a w Rozdziale III Autor prezentuje wyniki własnych badań empirycznych prowadzonych przy użyciu metody NSaCRO.

W Rozdziale I 9 (s.17-109) na uwagę zasługuje precyzyjna analiza terminów związanych z metodą NSaCR, a także obszerny fragment poświęcony historii jej powstania oraz przykładom jej stosowania w badaniu komunikatów politycznych. Autor omawia w nim również różnorodne techniki metody NSaCR, odwołując się do bardzo szczegółowych opisów aparatury pomiarowej. Fragment tekstu poświęcony zaletom i ograniczeniom metody ma już o wiele mniej pogłębiony charakter. Interesujące są natomiast rozważania dotyczące konwencji metodologicznych stosowania tej metody - Autor odnotowuje na przykład, że w odniesieniu do niektórych aspektów problematyki rejestracji danych oraz obróbki materiału empirycznego brak konwencji metodologicznych (s.99/100). Rozważania na temat teoretycznego tła badań omawianej metody są krótkie (3 strony) i bardzo powierzchowne - Autor wskazuje na dominację praktycznego wymiaru metody i przyznaje, że badania prowadzone przy jej użyciu koncentrują się na efekcie komunikatu, a więc wpisują się w najstarszy, nazywany behawioralnym i krytykowany obecnie nurt badań nad komunikowaniem (s. 106). Przyznaje również, że większość opracowań naukowych powstałych przy użyciu tej metody ma charakter deskrypcyjny i nie służą one do wyjaśniania zjawisk, reprezentując tak zwany 'brutalny empiryzm" (s. 107) . Trudno tym konstatacjom zaprzeczyć, należałoby jednak oczekiwać od Autora w tym podrozdziale bardziej pogłębionych rozważań na temat sposobu rozumienia samego efektu komunikowania - w omawianym tu fragmencie (a także w całej książce) jako efekt rozumiana jest sama zmiana odczuć badanych. Jest to zrozumiałe, ponieważ tylko ona może być śledzona za pomocą analizowanej w książce metody, ale w pracy, która ma charakter rozprawy habilitacyjnej można oczekiwać odniesienia się do jednego z ważniejszych problemów w nauce o komunikowaniu, czyli relacji między zmianą odczuć a potencjalnymi zmianami postaw oraz zachowań odbiorców komunikatów. Problem ten jest szczególnie ważny w komunikacji politycznej, w której uczestnikom życia politycznego chodzi o bardzo konkretne efekty działań komunikacyjnych, a którą zajmuje się badawczo Habilitant.

Rozdział II (s.109-154) poświęcony jest metodologicznej refleksji nad metodą NSaCRO. Autor stwierdza w nim, że jak dotychczas dotyczy ona przede wszystkim trafności i rzetelności nie tyle samej metody, ale trafności i rzetelności jej poszczególnych systemów, przy czym szczególnie istotne są ustalenia dotyczące szczegółowych rozwiązań pomiarowych (s.111). Analizy zamieszczone w tym podrozdziale są interesujące i precyzyjne - Autor wyróżnia kilka sposobów rozumienia trafności i rzetelności systemów NSaCRO i analizuje istotne problemy związane z oceną Metody Natychmiastowej Samoadministrowanej Ciągłej Rejestracji odczuć w tym obszarze.

Rozdział III (s.155- 288) oparty jest na interesującym pomysłem badawczym: w jego części pierwszej Autor prezentuje i omawia wyniki własnych badań empirycznych nad kwestiami metodologicznymi stosowania samej metody NSaCRO (analizowanych jest dziewięć kwestii szczegółowych, które pojawiły się w rozdziale wcześniejszym, w tym na

przykład problemy związane z budowaniem i stosowaniem skali), kwestie istotności nastawienia badanych do uczestnictwa w badaniach naukowych czy też ich wcześniejszego udziału w badaniu NSaCRO oraz zjawisko opóźnienia reakcji badanych. (s. 179/80).

W części drugiej Rozdziału III Autor przedstawia wyniki własnych badań empirycznych, w których zastosowano metodę NSaCRO do analizy oddziaływania audiowizualnej reklamy wyborczej. Kwestiami szczegółowymi podejmowanymi w pracy były relacje między odczuciami badanych a ich stosunkiem do aktorów politycznych, preferencjami wyborczymi badanych i poziomem ich zainteresowania polityką. Analizowano również problem obecności celebryty w reklamie, kwestię wcześniejszej emisji reklamy oraz odczucia badanych wobec tzw. „reklam lękowych”. Badania te pozwoliły na sformułowanie interesujących i istotnych dla komunikowania politycznego ustaleń. Rozdział III książki Doktora Kubisz-Muły uważam za jej najbardziej wartościowy fragment. Nie zmienia to mojej opinii, iż w rozprawie habilitacyjnej problem efektów komunikowania, a szczególnie komunikowania politycznego powinien być prezentowany w szerszym kontekście, w odwołaniu do bogatej literatury z zakresu nauki o komunikowaniu. Pogłębiona znajomość teorii komunikowania pozwoliłaby z pewnością Habilitantowi bardziej precyzyjnie analizować przywoływane wyniki badań empirycznych. (Autor omawia na przykład jako zaskakujące rezultaty badań nad debatami wyborczymi, z których wynika, że komunikacja werbalna kandydatów jest dla badanych za pomocą metody NSaCRO ważniejsza niż komunikacja niewerbalna, co według Habilitanta, podważa wyniki badań znanego specjalisty w obszarze komunikacji niewerbalnej Alberta Mehrabiana (s. 45/46), podczas gdy Mehrabian rzeczywiście uznawał rolę komunikacji niewerbalnej za najistotniejszą, ale jedynie w sytuacji tworzenia tzw. „pierwszego wrażenia” (Mehrabian A., 1981) *Silent messages: Implicit communication of emotions and attitudes*, 2nd ed. Belmont, CA: Wadsworth, s. 77).

Język, jakim posługuje się Autor ocenianej monografii jest poprawny, należy jednak odnotować konsekwentne posługiwanie się niepoprawnymi formami: „lat 40-tych”, „lat 90-tych ” i podobnymi w całej książce i w autoreferacie.

Zaletą ocenianej monografii jest bez wątpienia to, iż Dr Kubisz Muła korzysta z bardzo bogatej literatury przedmiotu, głównie anglojęzycznej, sięgając do najnowszych publikacji z interesującej go dziedziny.

Analizy zamieszczone w książce *Metoda natychmiastowej samoadministrowanej ciągłej rejestracji odczuć. Charakterystyka. Aspekty metodologiczne. Rezultaty* mają charakter bardzo techniczny, co wynika z ujęcia badawczego Autora. Ponownie jednak wypada wyrazić niedosyt związany wynikający z pominięcia bardziej ogólnych problemów metodologicznych związanych z badaniem efektów komunikowania oraz z braku odwołań do bogatej literatury z zakresu teorii komunikowania.

Pozostałe osiągnięcia Habilitanta

Publikacje

Po uzyskaniu stopnia doktora w roku 2007 Habilitant opublikował 7 artykułów w czasopismach, w tym jeden we współautorstwie; dwa ze wspomnianych artykułów są w języku angielskim. Z wymienionych w wykazie osiągnięć artykułów dr Kubisz-Muła dołączył do przedstawionego do oceny dorobku tylko 5. Jeden z artykułów wymienionych w wykazie osiągnięć i dołączonych do dorobku ukazał się w czasopiśmie z listy A wykazu czasopism naukowych, drugi został wydany w czasopiśmie z listy ERIH PLUS.

Habilitant jest również autorem monografii *Podstawy sondażowych badań opinii publicznej*, wydanej w roku 2015 przez Wydawnictwo Naukowe Akademii Techniczno-Humanistycznej w Bielsku-Białej, (s. 164). Monografia ta nie została dołączona do przesłanego mi do oceny dorobku Habilitanta.

W wykazie osiągnięć dr Kubisz-Muła podaje również 17 artykułów opublikowanych w monografiach, w tym 3 we współautorstwie; dwa z tych tekstów zostały napisane w języku angielskim. Jedynie cztery z tych tekstów dołączono do przesłanego mi dorobku.

W przesłanym mi do oceny dorobku nie znalazły się również wspomniane w wykazie osiągnięć 4 wstępy i noty metodologiczne (w tym 3 we współautorstwie), ani, również wymieniony, napisany samodzielnie przez Habilitanta skrypt *Komunikacja w polityce, polityka komunikacji. Komunikacja i media masowe w polityce*, 2012, s. 108, wydany przez Wydawnictwo Naukowe Akademii Techniczno-Humanistycznej.

Jako osiągnięcie naukowe podaje także Habilitant współredakcje trzech monografii, również wydanych przez Wydawnictwo Naukowe swojej macierzystej uczelni. Także i te monografie nie zostały dołączone do przesłanego mi do oceny dorobku.

Indeks Hirscha (stan z 21.06.2018) publikacji Habilitanta nie jest wysoki i wynosi 1.

Odnotować należy również, że Habilitant recenzował teksty do znajdującego się na liście B wykazu czasopism naukowych czasopisma *Refleksje. Pismo naukowe studentów i doktorantów Wydziału Nauk Politycznych i Dziennikarstwa UAM*, jesień-zima 2015.

Merytoryczna zawartość tekstów dołączonych do przesłanego mi dorobku nie budzi zastrzeżeń; powstawały one w oparciu o różnorodny materiał empiryczny i teoretyczny i podejmują istotne problemy. Można na ich podstawie sądzić, że Habilitant w pełni opanował warsztat badawczy socjologa. Za najbardziej znaczące uważam artykuły : *Zjawisko reelekcji prezydenta miasta w świetle wyników exit poll z wyborów samorządowych w Bielsku Białej* (2016), który ukazał się w „Środkowoeuropejskich Studiach Politycznych” oraz *Badanie exit poll - historia, funkcje i specyfika „Studia Politologiczne”, 2013. Interesujące i cenne poznawczo są również opublikowane w monografiach artykuły *Debaty prezydenckie Jarosław**

Kaczyński-Bronisław Komorowski w badaniach natychmiastowej reakcji (2014) oraz Problem zgodności ocen audytorów w badaniach Mystery Client (2009)

Żałuję, że w przesłanym mi do oceny dorobku nie znalazły się wszystkie opublikowane przez Habilitanta teksty.

Konferencje

Dorobek Habilitanta w tym obszarze nie jest szczególnie bogaty: dr Kubisz-Muła wygłosił referaty na trzynastu konferencjach naukowych; wszystkie te konferencje odbyły się w Polsce. Był także członkiem komitetu organizacyjnego jednej, organizowanej w macierzystej uczelni konferencji naukowej.

Granty badawcze, projekty badawcze

Dr Kubisz - Muła nie ma sukcesów w pozyskiwaniu badawczych grantów zewnętrznych, polskich i zagranicznych, nie jest też członkiem konsorcjów ani sieci badawczych. Nie kierował też międzynarodowymi i krajowymi projektami badawczymi ani nie brał udziału w takich projektach.

Kierował natomiast dwukrotnie zespołami badającymi wybory samorządowe w Bielsku Białej (w latach 2006 i 2014). Badania te były realizowane ze środków przekazanych przez Radio Bielsko i sponsorów prywatnych oraz przez portal informacyjny Bielsko-Biała. pl. Instytucją partnerującą w badaniach było Stowarzyszenie Socjologiczne w Bielsku Białej.

Dorobek dydaktyczny i popularyzatorski. Informacja o współpracy międzynarodowej Habilitanta

Dorobek dydaktyczny

Dr Kubisz - Muła prowadzi wiele rodzajów wykładów i ćwiczeń dla studentów kierunku socjologia, a także dla kierunków transport oraz zarządzanie i marketing swojej macierzystej uczelni. Nie podaje wprawdzie w autoreferacie swoich obciążeń dydaktycznych, ale na podstawie listy przedmiotów, które prowadzi można sądzić, że są one duże. Odnosić należy, że opracował kilka autorskich sylabusów do prowadzonych przez siebie od roku 2012 w języku angielskim zajęć (Political Communication, Political Sociology, Demography) dla studentów programu Erasmus.

Habilitant wypromował 22 licencjatów socjologii na Akademii Techniczno-Humanistycznej w Bielsku-Białej. W latach 2007-2010 pełnił funkcję współopiekuna Koła Naukowego Socjologów w swojej uczelni. W roku akademickim 2007/2008 i 2012/2013 sprawował opiekę naukową nad studentami w ramach praktyk naukowych.

Dr Kubisz-Muła *przygotował* i uruchomił (w ramach zespołu) studia pierwszego stopnia *Analityka i komunikacja w biznesie*. Przygotował również program studiów podyplomowych *Relacje społeczne w placówce oświatowej*.

Inne osiągnięcia: działalność popularyzatorska i organizacyjna

Habilitant był w latach 2002-2014 członkiem Stowarzyszenia Socjologicznego w Bielsku Białej; był również członkiem komitetu założycielskiego tej organizacji.

Wygłosił także dwa wykłady popularyzujące wiedzę socjologiczną w szerszym środowisku: w ramach Bestwińskich Spotkań Socjologicznych oraz w ramach dni otwartych Akademii Techniczno-Humanistycznej w Bielsku Białej.

Jest również współautorem ekspertyzy *SOCJOMAPA czyli miasto Bielsko-Biała i jego przestrzeń w ocenie mieszkańców*, wykonanej na zlecenie Ośrodka Kreatywności Obywatelskiej, Stowarzyszenia Mieszkańców Osiedla im Wojewody Grażyńskiego i Stowarzyszenia Akademia Wspierania Rozwoju Człowieka.

Odnotować należy, że dr Kubisz-Muła otrzymał w roku 2007 nagrodę Rektora Akademii Techniczno-Humanistycznej za wyróżniającą się działalność naukową, a w roku następnym nagrodę Rektora swojej macierzystej uczelni za wyróżniającą się działalność naukową i wydawniczą.

Podsumowanie

Biorąc pod uwagę rozprawę habilitacyjną Doktora Łukasza Kubisz-Muły, pozostały (niepełny) przesłany mi do oceny dorobek naukowy, a także Jego działalność dydaktyczną, organizacyjną i popularyzatorską stwierdzam, że

1. Książka *Metoda natychmiastowej samoadministrowanej ciągłej rejestracji odczuć. Charakterystyka. Aspekty metodologiczne. Rezultaty*, zaprezentowana jako osiągnięcie naukowe w rozumieniu Ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym, mimo sygnalizowanych w recenzji słabości, jest pracą oryginalną, świadczącą o opanowaniu warsztatu badawczego i wnosi istotny wkład do dziedziny, a więc spełnia kryteria wymienione w Ustawie.
2. Pozostały dorobek publikacyjny nie jest bogaty, ma też wyraźnie lokalny zasięg oddziaływania. Artykuły i rozdziały w pracach zbiorowych, z którymi mogłam się zapoznać zostały jednak solidnie opracowane pod względem merytorycznym i poruszają istotne kwestie.
3. Działalność badawcza Habilitanta jest skromna i ma również charakter zdecydowanie lokalny – nie jest On członkiem krajowych czy międzynarodowych zespołów badawczych; nie uczestniczył też w zagranicznych ani w międzynarodowych konferencjach naukowych. Zauważyć należy jednak, że działalność badawcza Doktora

Kubisz Muły została doceniona przez władze Jego macierzystej uczelni: otrzymał on dwukrotnie nagrodę Rektora ATH w Bielsku Białej za działalność naukową i naukowo-wydawniczą.

4. Działalność popularyzatorska i organizacyjna Doktora Kubisz-Muły nie jest imponująca i, podobnie jak w przypadku Jego działalności badawczej, ma charakter lokalny.
5. Odnotować należy intensywną działalność dydaktyczną Habilitanta, pamiętając jednak, iż ma on niewielkie doświadczenie w kierowaniu pracami badawczymi studentów i młodych stażem badaczy.

Monografia doktora Łukasza Kubisz-Muły *Metoda natychmiastowej samoadministrowanej ciągłej rejestracji odczuć. Charakterystyka. Aspekty metodologiczne* zaprezentowana jako osiągnięcie badawcze jest dziełem obszernym, solidnym i samodzielny, świadczącym o opanowaniu warsztatu badawczego. Pozostałe działania Doktora Kubisz Muły odzwierciedlają jego umiejętność podejmowania samodzielnych zadań badawczych, a także gotowość angażowania się w popularyzację nauki. Doktor Kubisz - Muła spełnia w stopniu podstawowym wymogi stawiane przez ustawę osobom ubiegającym się o uzyskanie stopnia doktora habilitowanego. Wnoszę o dopuszczenie Go do dalszych etapów postępowania habilitacyjnego.

Marcelinus Kubę